

Komunikace v městských a venkovských sídlech

J. Kadeřábková – J. Patočka – Z. Trhlínová

Současný vývoj městských a venkovských sídel je kromě jiného čím dál více závislý na intenzitě komunikace samosprávy města s občany. **Participace občanů** na rozvoji města, na vytváření společných hodnot, na rozvíjení mezilidských vztahů a také kontrola společenského a kulturního života patří v současných moderních demokraciích k základním principům fungování společnosti. Demokratizace společnosti a rozvoj participativní demokracie je v zájmu nejen občanů, ale i státních institucí, politiků a místní samosprávy. Jde o nezbytné procesy, které jsou spojené se začleňováním České republiky mezi vyspělé státy Evropské unie. V tomto smyslu sehrává významnou roli i **neziskový** sektor, který se zaměřuje na **podporu těchto** procesů.

Integrovaná Evropa si uvědomuje nutnost podpory kultury a aktivního společenského života i zachování kulturního dědictví pro budoucí generace. Odborná i široká veřejnost v celé Evropě si uvědomuje nutnost odborné analýzy zaměřené na jejich současný stav. Výsledky těchto analýz by měly být významnou základnou pro řízení lokálních, regionálních, národních i nadnárodních institucí.

Na studium komunikace v městských a venkovských sídlech se zaměřili pracovníci katedry veřejné správy a regionálního rozvoje Vysoké školy ekonomické v Praze ve spolupráci s katedrou veřejné správy Západočeské univerzity v Plzni. Realizovaný projekt byl podpořen mezinárodní neziskovou organizací Open Society Fund (OSF) Praha. Řeše-

ním projektů byli pověřeni PhDr. J. Kadeřábková, CSc., JUDr. T. Louda, CSc. a ing. Z. Trhlínová. Projekty jsou zpracovávány za aktivní účasti studentů VŠE v Praze a ZČU v Plzni a průběžně konzultovány na odborných seminářích.

Přínosem projektu je prohlubování spolupráce vysokých škol, institucí státní a veřejné správy, neziskových organizací, podnikové sféry aj. při řešení aktuálních a v praxi obtížně řešitelných problémů ekonomických, sociálních, právních a jiných aspektů fungování veřejné správy a samosprávy (rozvojové programy, aplikace legislativních norem, reforma veřejné správy). Výsledky výzkumu by se měly stát podkladovým materiálem pro rozhodování a řídicí procesy ve městech a venkovských sídlech.

Hlavním cílem projektu je zjištění stavu a možností rozvoje komunikace v různých městech a venkovských sídlech ČR. Zvláštní pozornost je věnována aktivitám občanů v procesu rozvoje sídel a také zájmu občanů o participaci ve věcech veřejných. K hledání odpovědí na tyto otázky přispěl ještě další projekt, který se zaměřil na specifické otázky týkající se vztahu občanů k ochraně a obnově kulturního dědictví jako významného znaku fungujícího lokálního společenství. V tomto vztahu občan, obec a kulturní dědictví se odráží také míra aktivního přístupu k rozvojovým aktivitám městských a venkovských sídel.

Výzkumnému záměru projektů byly podřízeny metody a techniky sociolo-

gického regionálního výzkumu. Hlavní akcent byl dán na sběr dat pomocí dotazníkového šetření a polostandardizovaných rozhovorů. Pozornost je věnována studiu dokumentů archivní povahy i publikovaných v odborném tisku. Výchozí údaje byly získávány ze statistických dat.

Součástí výzkumné strategie byla komparativní metoda, jejímž přínosem je postižení regionální diferenciací vybraných městských a venkovských sídel. Dalším přínosem této metody je rozšíření spektra možností, jak postihnout regionální rozdíly v postojích i názorech lokálních komunit a jejich ochotu podílet se na rozhodovacích procesech a na zlepšování životních podmínek v jejich sídlech.

Důraz při řešení projektů byl kladen na zachycení sociálních a demografických charakteristik občanů zkoumaných měst a venkovských sídel. Kromě těchto otázek jsme sledovali úlohu zastupitelů zkoumaných obcí, významných osobností a dalších aktérů, kteří se aktivně podílejí na aktivizaci společenského a politického života, tedy i participaci občanů na rozhodovacích procesech v jejich sídlech.

Nesnadnou, ale významnou částí výzkumného záměru byla volba kritérií výběru lokalit v různých typech regionů České republiky. V tomto smyslu byly zvoleny vesnice a města, které odpovídaly současným specifickým problémům rozvoje jednotlivých sídel tak, jak je současná regionální věda charakterizuje. Mezi významná výběrová kritéria patřilo, zda jde o region v blízkosti velkých měst, v blízkosti významných komunikací (dálnice) nebo o sídla ležící mimo rozvojové faktory. Mezi zkoumanými regiony byly lokality ležící jak ve vnitrozemí, tak i v pohraničí Čech.

V souboru kritérií byl také brán ohled na to, zda regiony mají zemědělský nebo průmyslový charakter. Při výběru lokalit jsme vzali rovněž v úvahu zájem mezinárodní organizace OSF Praha.

Zvolená kritéria se ukázala jako nosná, avšak dosud získané výsledky výzkumu naznačují, že existují ještě další, která mají latentní podobu a jsou vzhledem ke geografické poloze a ekonomicko-sociálnímu charakteru městských a venkovských sídel těžko postižitelná. K nim se řadí úloha osobností a míra jejich zodpovědnosti při řízení měst a vesnic a v neposlední řadě jejich ochota komunikovat s občany měst, v jejichž čele stojí.

Realizované dotazníky obsahují otázky zaměřené jak na problematiku participace občanů a jejich identifikační vazby k obci, tak i na jejich aktivní podíl na rozvojových aktivitách obce, na společenském, kulturním i politickém životě.

Dotazníkové šetření zaměřené na participaci občanů při obnově a ochraně kulturního dědictví mapuje míru zaujetí občanů spolkovým životem a společenskými a kulturními aktivitami s ním spojenými. V rámci obou dotazníkových šetření byl brán v úvahu také význam historického kontextu spolkového života, který charakterizoval život městského a vesnického života v průběhu mnoha staletí. Spolkový život a sociální instituce spojené se sousedskými vazbami patřily k tradičním hodnotám našich měst i vesnic. Již v této fázi výzkumu ukázaly, že tyto aktivity lokálního společenství patří k významným činitelům, které ovlivňovaly a v současnosti ovlivňují rozvoj českých sídel a jsou zřejmě i jejich další dopady ve sféře české kultury a politického života. K těmto otázkám jsme v rámci studie přiřadili také problémy spojené s vytvářením nových typů spolků,

sdružení a tradičních slavností, stolo- vých společností apod.

Výzkumy mimo jiné ukazují, že život a také rozvoj městských a venkovských sídel není závislý pouze na finanční a ekonomické situaci, ale zejména na schopnostech a vztahu občanů k jejich sídlům. Tato situace je ovšem do značné míry ovlivněna existencí a možnostmi jednotlivců, kteří jsou schopni toto nad- šení podnítit.

Výsledky obou výzkumů jsou v současné době zpracovávány. Velké množství shromážděných dat je postupně analy- zováno z mnoha pohledů. Tento roz-

sáhle pojatý výzkum bude sloužit k posti- žení významných tendencí a procesů, které ovlivňují rozvoj komunikace mezi institucemi státu, samospráv a občanů a také význam participace občanů na řízení městských a venkovských sídel. Závěry výzkumu přispějí k poznání sou- časného stavu moderní demokracie v české společnosti.

Kromě teoretických a metodologic- kých výstupů přinášejí oba projekty rovněž praktické poznatky, které mohou být využity nejen pro samosprávu zkoumaných sídel a lokalit, ale také pro výuku na obou vysokých školách.